

KÖRNYEZETVÉDELEM

6. Előadás
2011.11.10.

Dr. Torma A., egyetemi adjunktus

VIZ

VÍZ NÉLKÜLÖZHETETLEN ERŐFORRÁS

FÖLD VÍZKÉSZLETE → 1,6 MRD. KM³

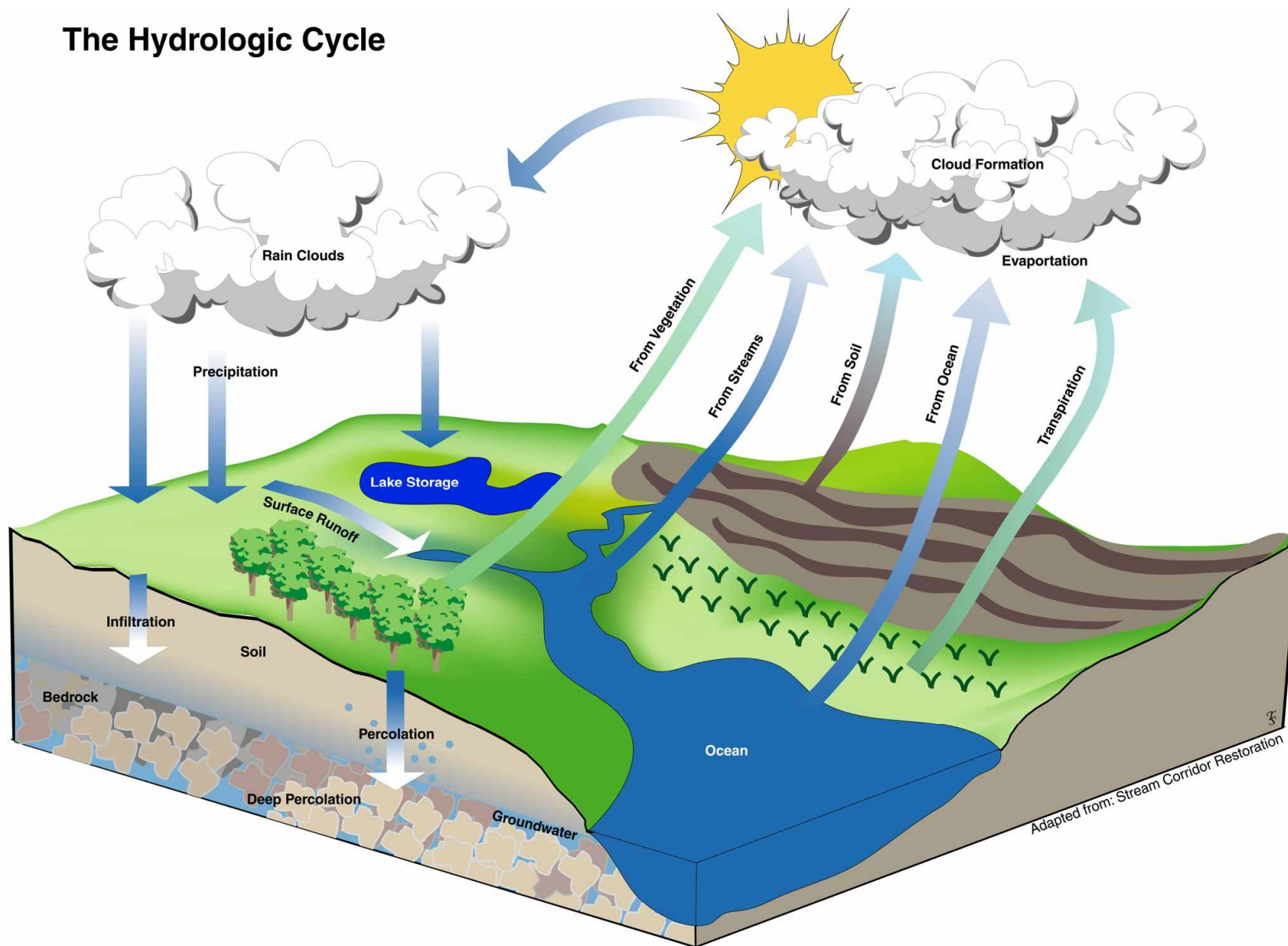
Tároló	mennyiség	
	1000 km ³ -ben	%
litoszféra (kötött víz)	253 900	15,5
litoszféra (szabad víz a felszín alatt 4000 m-ig)	8 060	0,5
világóceán	1 348 000	82,3
sarkvidéki és magashegységi jég	27 820	1,69
édesvizű tavak	125	0,01
sós tavak	100	0,01
léggör	12,3	0,0008
vízfolyások	1,25	0,00006
élőlények	1,13	0,00006
Összesen (a Föld vize)	~1 638 020	~ 100

KONTINENSEK VÍZKÉSZLETE

Tároló	mennyiség	
	1000 km ³ -ben	%
litoszféra (szabad víz a felszín alatt 4000 m-ig)	8 060	22,3
sarkvidéki és magashegységi jég	27 820	77,0
édesvizű tavak	125	0,35
sós tavak	100	0,28
vízfolyások	1,25	0,003
élőlények	1,13	0,003
léggör	12,3	0,03
Összesen (kontinensek vize)	36 120	100

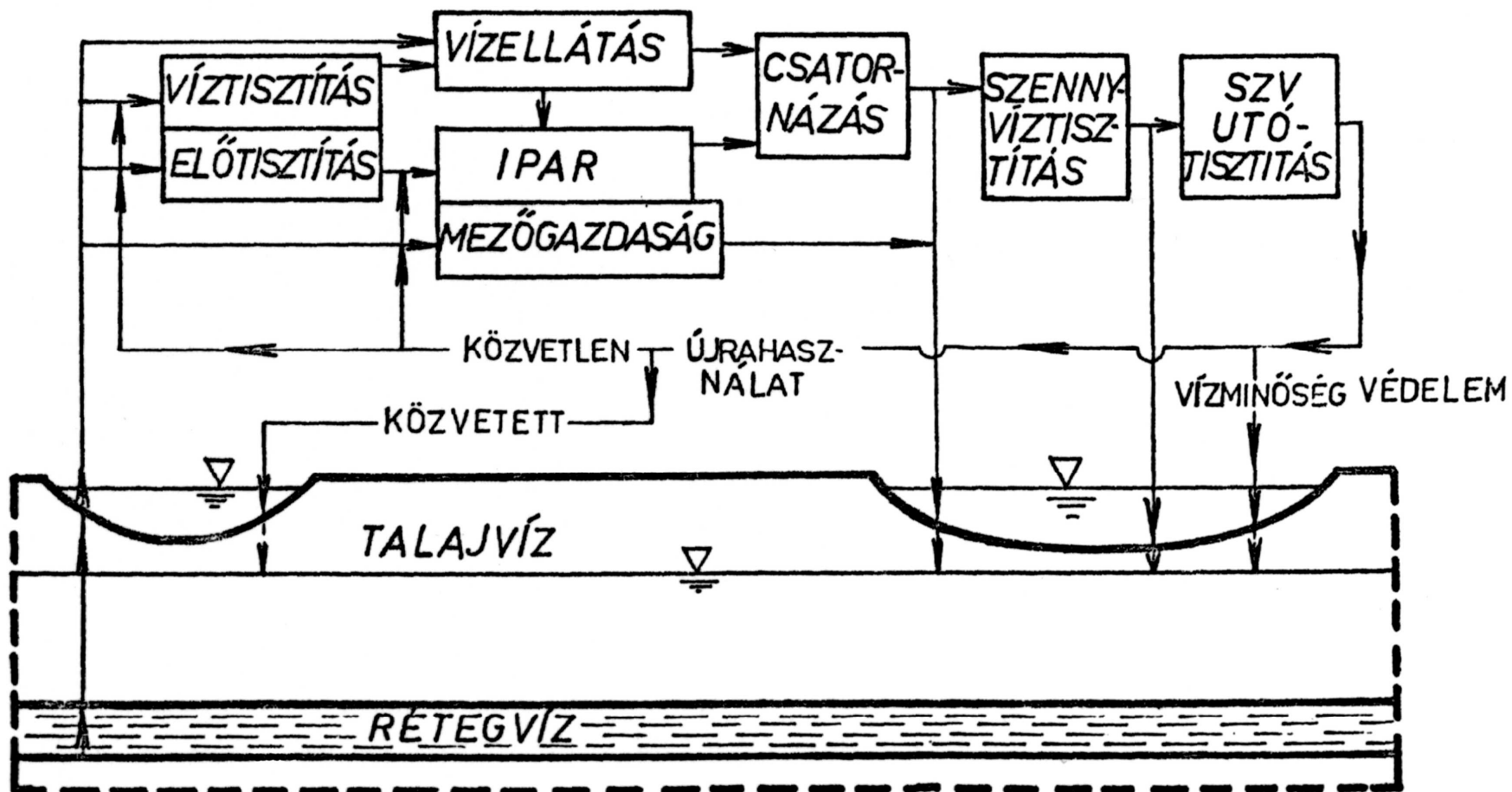
A VÍZ KÖRFORGÁSA

The Hydrologic Cycle

A VÍZ KÖRFORGÁSA

A VÍZ TÁRSADALMI-GAZDASÁGI KÖRFORGÁSA

A VÍZ ELŐFORDULÁSA

LÉGKÖRI VIZEK

- csapadék
- párolgás

FELSZÍNI VIZEK

- vízfolyások
- állóvizek
- tengerek, óceánok

FELSZÍN ALATTI VIZEK

- talajnedvesség
- talajvíz, rétegvíz
- nem karsztosodott kőzetek hasadékvizei, karsztosodott kőzetek hasadékvizei

A VÍZ FIZIKAI ÁLLAPOTAI

FOLYÉKONY

SZILÁRD

LÉGNEMŰ

VÍZFELHASZNÁLÁS

JELENLLEG A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ ÉDESVÍZ 54%-ÁT HASZNÁLJUK

2025-BEN → 70%

ROSSZ MINŐSÉGŰ VIZEK MIATT 2,3 MRD. FŐ VESZÉLYEZTETETT

2025-BEN → 70%

ÉVENTE > 5 MILLIÓ EMBER HAL MEG VÍZZEL KAPCS. FERTŐZÉSEKBEN

KINA, INDIA, INDONÉZIA → 2x ANNYI HALALESET A VIZ MIATT, MINT AZ AIDS MIATT

MALÁRIA

**MENNYISÉGI
PROBLÉMA**

MINŐSÉGI PROBLÉMA

MIÉRT FONTOS?

HŐMÉRSÉKLET-SZABÁLYOZÁS

BIODIVERZITÁS (KORALLZÁTONYOK)

CO₂ MODERÁLÁS

ÉLELMISZERFORRÁS (HALÁSZAT)

IVÓVÍZ

KERESKEDELEM, SZÁLLÍTÁSI ÚTVONAL

VÍZFELHASZNÁLÁS SZERKEZETE

TOP 1: MEZŐGAZDASÁG → 69%

TOP 2: IPAR → 23%

TOP 3: KOMMUNÁLIS → 8%

VÁLTOZÁS A 20. SZD-BAN

5x

25x

19x

VÍZFELHASZNÁLÁS ORSZÁGONKÉNTI SZERKEZETE

Ország	Mezőgazdaság	Ipar	Kommunális
India	93	4	3
Mexikó	88	7	5
Ausztrália	78	6	16
FÁK országai	63	31	6
Japán	50	33	17
USA	41	49	10
Kanada	11	71	18
Nagy-Britannia	1	78	21
Németország	<1	88	12

FŐBB KÖRNYEZETVÉDELMI PROBLÉMAOKOZÓK

MEZŐGAZDASÁGI VÍZHASZNÁLAT

SZIKESEDÉS V. ELMOCSARASODÁS

TULZOTT ÖNTÖZÉS → CSÖKKENŐ VÍZKÉSZLETEK (FOLYÓK KISZÁRADÁSA)

IPARI VÍZHASZNÁLAT

MENNYISÉGI PROBLÉMA KEVÉSBÉ JELLEMZŐ

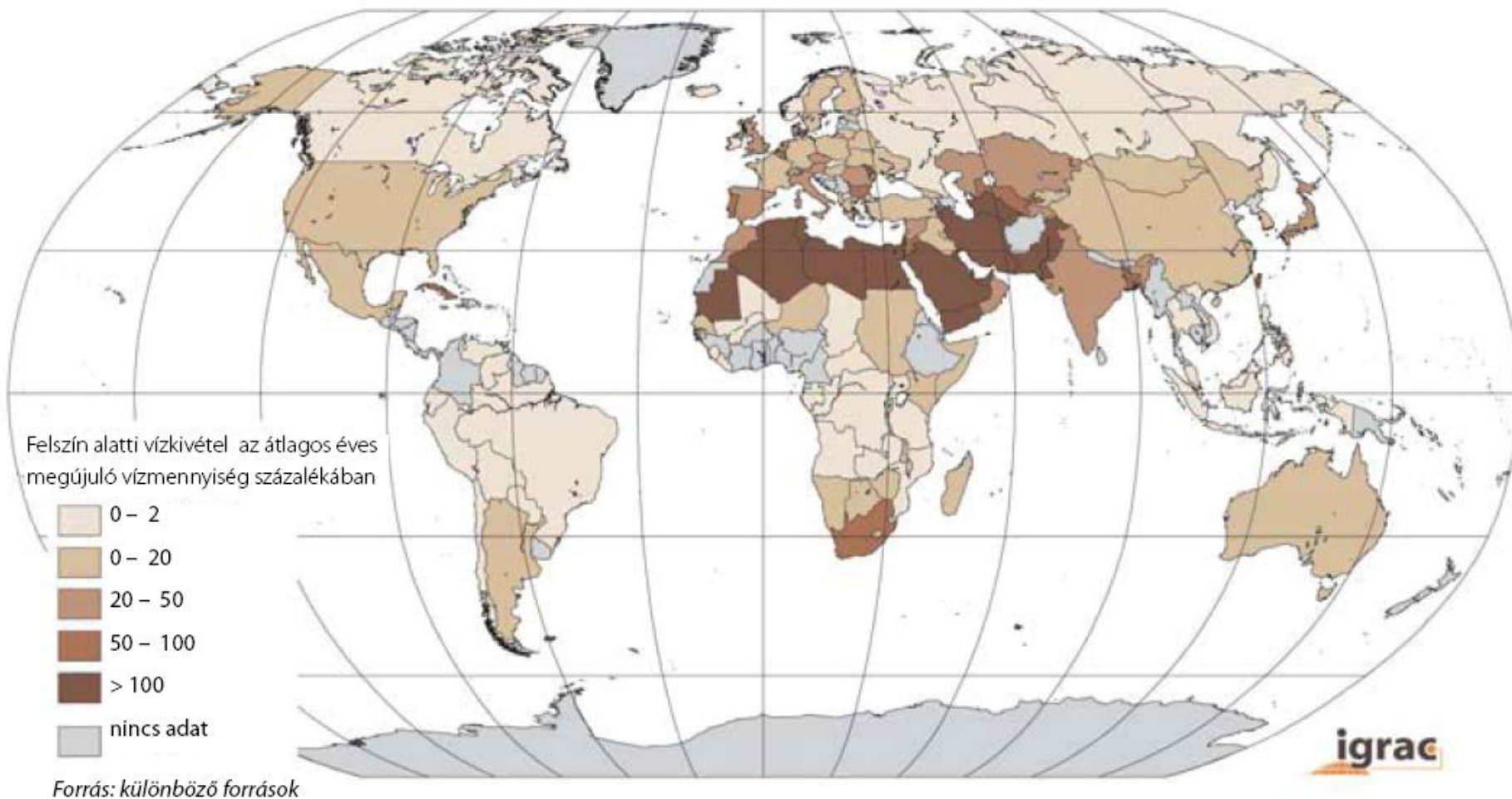
MINŐSÉGI PROBLÉMA !!!

JELENTŐS VÍZTAKARÉKOSSÁGI INTÉZKEDÉSEK

KOMMUNÁLIS VÍZHASZNÁLAT

EGYRE NÖVEKVŐ MENNYISÉGI ÉS MINŐSÉGI! JELENTŐSÉG

A felszín alatti vízkivétel aránya az átlagos megújulás százalékában

FORRÁS: ENSZ Víz világlejentes összefoglaló, 2006

VÍZFELHASZNÁLÁS KÖVETKEZMÉNYEI

VÍZFELHASZNÁLÁS KÖVETKEZMÉNYEI

FELSZÍNI VÍZ MINŐSÉGE + MINŐSÍTÉSE

**STATIKUS
MEGKÖZELÍTÉS**

FIZIKAI TULAJDONSÁGOK

KÉMIAI TULAJDONSÁGOK

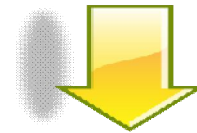
BIOLÓGIAI TULAJDONSÁGOK

**DINAMIKUS
MEGKÖZELÍTÉS**

FIZIKAI FOLYAMATOK

KÉMIAI FOLYAMATOK

BIOLÓGIAI FOLYAMATOK

A VIZEK MINŐSÉGE FOLYAMATOSAN VÁLTOZIK!

FELSZÍNI VÍZ MINŐSÉGE + MINŐSÍTÉSE

MO. – VIZSGÁLT PARAMÉTEREK

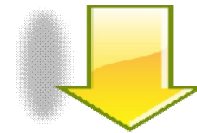
OXIGÉNHÁZTARTÁS JELLEMZŐI

TÁPANYAGHÁZTARTÁS JELLEMZŐI

MIKROBIOLÓGIAI JELLEMZŐK

MIKROSZENNYEZŐK + TOXICITÁS

EGYÉB JELLEMZŐK

5 MINŐSÉGI OSZTÁLY (kiváló, jó, tűrhető, szennyezett, erősen szennyezett)

FELSZÍNI VÍZ MINŐSÉGE + MINŐSÍTÉSE

VIZSGÁLT PARAMÉTEREK – VÍZ KERETIRÁNYELV

NEM VÍZMINŐSÉG, HANEM ÁLLAPOT / POTENCIÁL

ÖKOLÓGIAI PARAMÉTEREK

BIOLÓGIAI ELEMÉK (flóra, fauna)

**HIDROLÓGIAI, MORFOLÓGIAI ELEMÉK
(hatnak a biológiai elemekre)**

**FIZIKAI, KÉMIAI ELEMÉK (hatnak a
biológiai elemekre)**

KÉMIAI ÁLLAPOT

**ELSŐBBSÉGI ANYAGOK (kiemelten
veszélyes → vízbevezetés tilos)**

**EGYÉB KEDVEZŐTLEN HATÁSÚ
ANYAGOK**

FELSZÍN ALATTI VÍZ MINŐSÉGE + MINŐSÍTÉSE

1

FELSZÍNKÖZELI ÉS FELSZÍN ALATTI VÍZSZINTÉSZLELŐ TÖRZSHÁLÓZAT

2

FELSZÍN ALATTI VÍZMINŐSÉGI TÖRZSHÁLÓZAT

NINCS OSZTÁLYOZÁS → HATÁRÉRTÉKEK

HÁTTÉR KONCENTRÁCIÓ

SZENNYEZETTSÉGI HATÁRÉRTÉK

INTÉZKEDÉSI SZENNYEZETTSÉGI HATÁRÉRTÉK

KÁRMENTESÍTÉSI SZENNYEZETTSÉGI HATÁRÉRTÉK

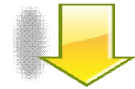

MAGYARORSZÁG FELSZÍNI VIZEINEK ÁLLAPOTA

MAGYARORSZÁG TRANZITORSZÁG

FELSZÍNI VIZEK 96%-A KÜLFÖLDRŐL SZÁRMAZIK

JELENTŐS KÜLFÖLDI BEHATÁS A VÍZMINŐSÉGI ÁLLAPOTBAN

DUNA

települési szv., cukor-, papír-, cellulózipar, erőművek, vegyi-, vas- és acélipari művek + Budapest

TISZA

külföldről érkező mellékvízfolyások terhelése, Szeged, Maros-folyó

EGYÉB

kisebb hígítási kapacitás → magasabb koncentráció

BALATON

1970-es években eutrotróf, Kis-Balaton védmű,

VELENCEI-TÓ

egy időben deficites vízmérleg ('90-es évek) → eutrotróffá válás → vízpótlás → javuló tendencia

MAGYARORSZÁG FELSZÍN ALATTI VIZEINEK ÁLLAPOTA

ALAPVETŐ FONTOSSÁGÚ AZ IVÓVÍZBÁZIS SZEMPONTJÁBÓL

AZ ÁLLOMÁNY MINTEGY 2/3-A SÉRÜLÉKENY A FELSZÍNI SZENNYEZÉSEKSEL SZEMBEN

PARTI SZŰRÉSŰ VIZEK

- felszín alóli vízkivétel közel 34%-a
- folyó vízminőségével van összefüggésben

TALAJVIZEK

- 4% a felszíni vízkivételből
- talajvízszint-sülledés → átlag 0,1 m/év
- az egyik legérzékenyebb kategória (vas és mangán)

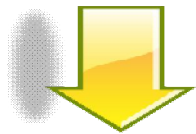
RÉTEGVIZEK

- vízadó réteg és a víz-kőzet kölcsönhatás befolyásolja
- metán, vas, mangán, ammónia és arzén szennyezettség
- felszíni vízkivétel 48%-a

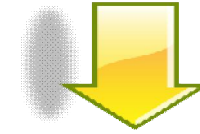
KARSZTVIZEK

- kitermelt vízmennyiség 14%-a
- legjelentősebb: Aggteleki, Rudabányai hegység, Bükk és Dunántúli középhegység
- bányaművelés → csökken, bezárás → nő
- nyílt karszt → érzékeny a felszíni szennyezésekre

VÍZSZENNYEZÉS: minden olyan, rendszerint mesterséges külső hatás, amely a felszíni, vagy felszín alatti vizek minőségét úgy változtatja meg, hogy a víz alkalmassága emberi használatra és a benne végbemenő természetes folyamatok biztosítására csökken, vagy megszűnik

**RENDSZERES
(FOLYAMATOS)
VÍZSZENNYEZÉS**

**RENDKÍVÜLI
(HAVÁRIASZERŰ)
VÍZSZENNYEZÉS**

VÍZSZENNYEZÉSEK – EREDET SZERINT

1

PONTSZERŰ SZENNYEZÉS

PONTOSAN MEGHATÁROZHATÓ

KÖNNYEBBEN ÖSSZEGYŰJTHETŐ, LOKALIZÁLHATÓ

2

DIFFÚZ SZENNYEZÉS

EREDETÉNEK HELYE NEM PONTOSAN KÖRÜLHATÁROLHATÓ

JELENTŐS RÉSZE A MEZŐGAZDASÁGHOZ / TELEPÜLÉSI LEFOLYÁSHOZ KÖTŐDIK

NAGY TERÜLETRŐL KIS KONCENTRÁCIÓBAN ÉRKEZIK → NEHEZEBB ÉS DRÁGÁBB KEZELNI

MEGELŐZŐ INTÉZKEDÉSEKET MÁR A VÍZGYŰJTŐ TERÜLETÉN

1

KLASSZIKUS SZENNYEZŐ-KOMPONENSEK

TERMÉSZETESEN IS JELEN VANNAK, FELTÉTLENÜL SZÜKSÉGESEK

A MENNYISÉGÜK DÖNT, HOGY SZENNYEZ-E, VAGY SEM

SOK, OLDOTT OXIGEN, SZERVESANYAG-TARTALOM, NITROGEN-, FOSZFORVEGYÜLETEK

2

MIKROSZENNYEZŐK

KIS MENNYISÉGBEN IS KÁROSAK

ÍZ- ÉS SZAGRONTÓ HATÁS + MÉRGEZŐ, RÁKKELTŐ ANYAGOK

SZERVETLEN MIKROSZENNYEZŐK: Fe, Mn, Zn (ízrontók), Hg, Cd, Pb (mérgezőek)

SZERVES MIKROSZENNYEZŐK:

- kőolajszármazékok (ízrontó, mérgező, O₂-felvételt akadályozza)
- szintetikus mosószerek (detergensek) → habzás, O₂-felvételt akadályozás, emulgeáló tulajdonság
- peszticidek → lassú lebomlás (feldúsulás)
- fenol-vegyületek → kellemetlen íz és szag

VÍZSZENNYEZÉSEK – ANYAG SZERINT

3

HŐSZENNYEZÉS

VÍZ HŐMÉRSÉKLETE MESTERSÉGESEN MEGVÁLTOZIK

ÉLETKÖZÖSSÉGEK EGYENSÚLYA FELBORUL

CSÖKKENTI AZ OXIGÉN OLDHATÓSÁGAT → biológiai lebomlás nehezebb,
csökken az öntisztulás

NÖVEKSZIK A SÓTARTALOM (ok: párolgás)

4

RADIOAKTÍV ANYAGOK

BIOLÓGIAILAG IRREVERZIBILIS ELVÁLTOZÁSOKAT OKOZNAK

ALACSONY HÁTTÉRKONCENTRÁCIÓ (légköri atomkísérletek +)

FŐ OK: IZOTÓPOKAT FELHASZNÁLÓ LABORATÓRIUMOK + ATOMREAKTOROK

5

FERTŐZÉST OKOZÓ MIKROORGANIZMUSOK

ELSŐSORBAN HÁZTARTÁSI SZENNYVÍZBŐL

VÍZSZENNYEZÉSEK – MEGJELENÉSI FORMA + ÁGAZATOK SZERINT

1

FELSZÍNEEN ÚSZÓK

MOSÓSZER-HAB, BÉKALENCSE, SZILÁRD HULLADÉK, ETC.

2

VÍZBEN LEBEGŐ SZENNYEZŐ ANYAGOK

3

OLDOTT SZENNYEZŐANYAGOK

1

TELEPÜLÉSI SZENNYVÍZ

2

IPARI SZENNYVÍZ

3

MEZŐGAZDASÁGI SZENNYVÍZ

4

KÖZLEKEDÉSI SZENNYVÍZ

KÖZVETETT SZENNYEZÉS HATÁSÁRA ALAKUL KI

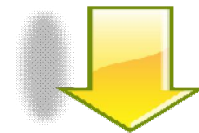
1. OXIGÉNHIÁNY

NYÁRON

NAGYMÉRTEKBEN ELBURJANZOTT VIZINÖVÉNYEK → BOMLÁSI, ROTHADÁSI FOLYAMATOK (OXIGÉN SZÜKSÉGES)

TÉLEN

JÉGRÉTEG + JÉGRÉTEGRE RAKÓDOTT HÓ

NÖVÉNYZET HIRTELEN ROTHADÁSA

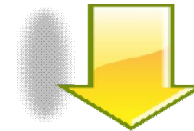
ISZAP ANAEROB BOMLÁSA → KÉNHYDROGÉN ÉS AMMÓNIA

BAKTÉRIUMOK ÉS ALGÁK MÉRGEZŐ ANYAGCSERE-TERMÉKEI

2. EUTROFIZÁCIÓ

**NÖVÉNYI TÁPANYAGDÚSULÁS
MIATTI BIOLÓGIAI
REAKCIÓ**

**FELSZÍNI VIZEK ELNÖVÉNYESEDESE
→ TROFITÁSFOK MEGNŐ**

LEHET TERMÉSZETES JELENSÉG IS

**TAVI ELŐREGEDÉS JELLEMZŐJE →
ERÓZIÓ, DEFLÁCIÓ (N –S
P BEMOSÓDÁS
GYORSÍTHATJA)**

VÉDEKEZÉSI LEHETŐSÉGEK

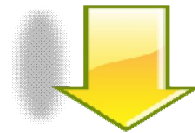
TECHNOLÓGIAI MÓDOSÍTÁS (TISZTÁBB TERMELÉS)

VÍZTAKARÉKOSSÁG

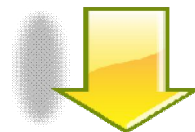
ÉRTÉKES ANYAGOK VISSZANYERÉSE A SZENNYVIZEKBŐL

SZENNYVÍZTISZTÍTÁS

**MECHANIKAI
TISZTÍTÁS**

BIOLÓGIAI TISZTÍTÁS

**FIZIKAI-KÉMIAI
TISZTÍTÁS**

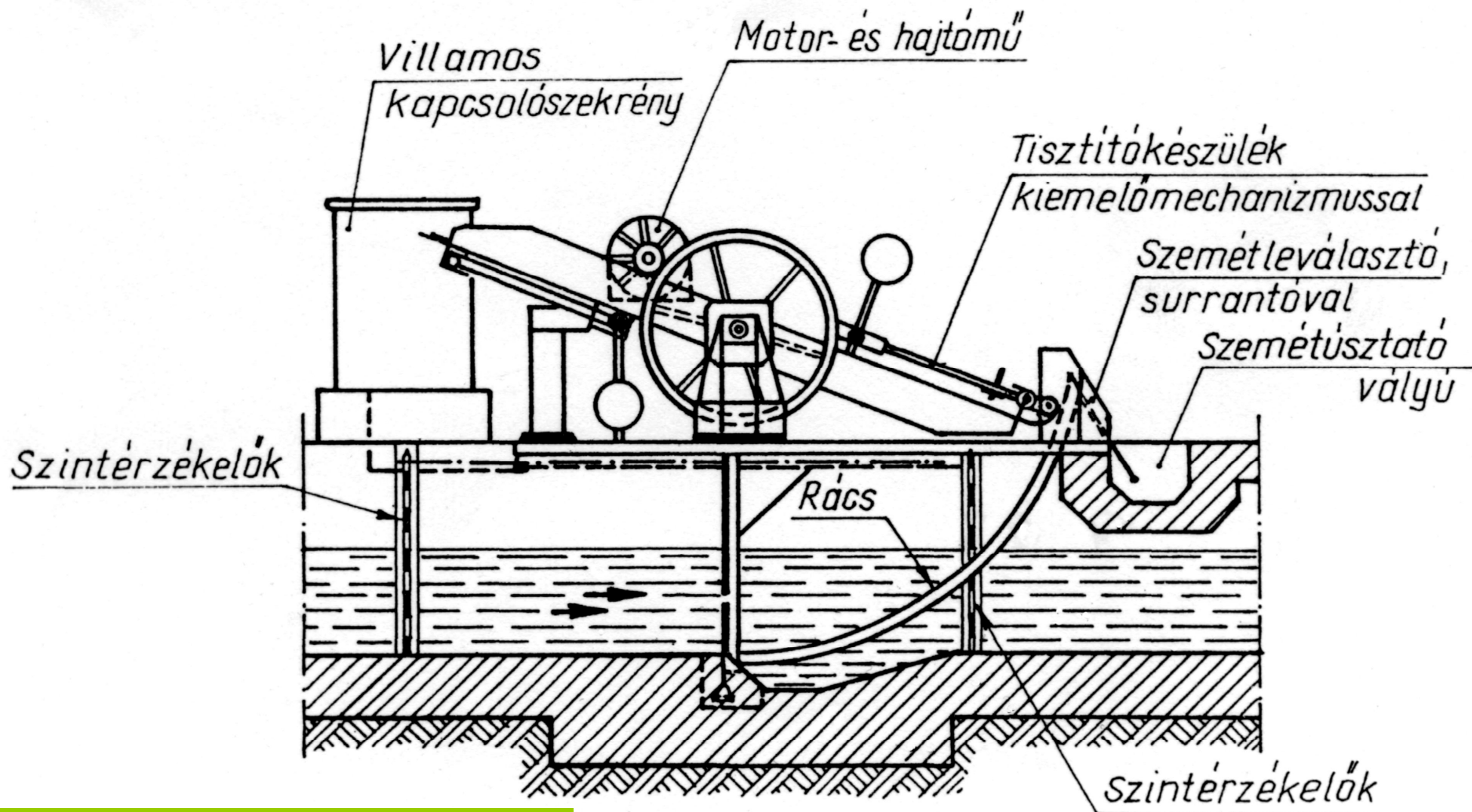
SZENNYVÍZTISZTÍTÁS – MECHANIKAI TISZTÍTÁS

CÉLJA: a nem oldott halmazállapotú, víztől eltérő fajsúlyú – úsztatott és lebegő anyagok szennyvízből való leválasztása → gépi berendezések védelme + szilárdanyag-terhelés csökkentése

SZENNYVÍZTISZTÍTÁS – MECHANIKAI TISZTÍTÁS

FORRÁS: Buruzs Adrienn oktatási anyag

SZENNYVÍZTISZTÍTÁS – BIOLÓGIAI TISZTÍTÁS

CÉLJA: szerves anyagok eltávolítása + nitrifikáció

ALAPJA: mikroorganizmusok tevékenysége
szerves anyag → energiatermelés → CO₂, szulfát, víz + sejtanyag

**TERMÉSZETES /
TERMÉSZETKÖZELI**

MESTERSÉGES

CSEPEGTETŐTESTES

- nagy fajlagos felületű anyagokkal (salak, tufa, etc.) henger alakú műtárgyat töltenek meg
- a szennyvíz ezen csörgedezik
- felületen → biológiai hártya (mikroorganizmusokból)
- oxigénellátás → természetes / mesterséges ventiláció
- utóülepítő szükséges

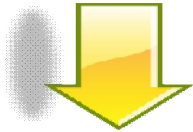
ELEVENISZAPOS

- mikroorganizmusok eleveniszapként lebegnek a felszínen
- magából a szv.-ből alakítható
- szv.-et levegőztetik és keverik → eleveniszap a felszínen marad
- utóülepítés kell

SZENNYVÍZTISZTÍTÁS – BIOLÓGIAI TISZTÍTÁS

TERMÉSZETKÖZELI BIOLÓGIAI TISZTÍTÁS

VIZES RENDSZERŰ

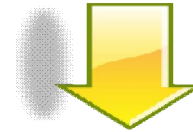
csörgedeztetés

ülepítő tavak

nem levegőztetett tavak (fakultatív tavak)

úszó- / lebegőnövényes szennyvíztisztítás

élőgépes szennyvíztisztítás

SZILÁRD HORDOZÓJÚ

szikkasztás

öntözés

homok- / talajszűrés

gyors beszivárogtatás

gyökérszűrés / növényágyas tisztítás

SZENNYVÍZTISZTÍTÁS – FIZIKAI-KÉMIAI TISZTÍTÁS

CÉLJA: vegyi anyagok lebontása

FOSZFOR → vegyszeres kicsapatás

AMMÓNIA → ioncserélő, molekulaszita

TÁPANYAGOK → algás tó

MIKROSZENNYEZŐK → aktív szén

GÁZOK → intenzív kilevegőztetés

SÓTARTALOM → ioncserélő, desztilláció, fordított ozmózis, elektrodialízis

SZENNYVÍZTISZTÍTÁS – FERTŐTLENÍTÉS + SZV.ISZAPOK KEZELÉSE

FERTŐTLENÍTÉS CÉLJA: kórokozók elpusztítása (klórozás, ózonos, UV-sugárzásos fertőtlenítés)

SZENNYVÍZISZAP KEZELÉSE

mechanikai víztelenítés és szárítás

anaerob rothasztás és szikkasztás

égetés

komposztálás

mezőgazdasági hasznosítás

deponálás

**KÖSZÖNÖM A
FIGYELMET!**